

Teken- en schilderclub al meer dan 47 jaar

STREEKNIEUWS

De Goudse Streek
ne Goudse Streek

Speciale editie

juli 2021

i.v.m.

de

coronacrisis

We kunnen altijd meer gebruiken!

Oproep!

Lekker met je hobby bezig geweest?

Schijf dan een stukje, maak een foto
en
stuur het naar de redactie
van het Streeknieuws

TEKEN- EN SCHILDERCLUB "DE GOUDSE STREEK"

Opgericht 20 september 1973

www.degoudsestreek.nl

Atelier:

Nelson Mandela Centrum
Bernadottelaan 79
2806 JM Gouda
Tel: 06-12377594
(alleen tijdens de openingstijden)

Secretariaat:

Hilde Laan
Molenmeesterslag 25
2805 GX Gouda
Tel. : 0182-522170
E-mail : Hilde_Laan@hotmail.com

Giro:

IBAN: NL95 INGB 0002 2222 29

t.n.v.:

"De Goudse Streek"
Molenmeesterslag 25
2805 GX Gouda

Normale openingstijden:

Dinsdag 19.30 - 22.00 uur (*juli gesloten*)

Woensdag 11.00 - 15.30 uur

Donderdag 19.30 - 22.00 uur

Redactiecommissie:

Jasper Westra
jlevc.westra@gmail.com

Koos Los
koosenhelene@hetnet.nl

Angélique Coenraads-
Geurtjens
a.p.geurtjens@hotmail.nl

Inleveren van kopij voor
de volgende speciale editie
van "Streeknieuws"

vóór:

**28 juli
2021**

Heb je vragen, opmerkin-
gen of suggesties?
Laat het ons weten!

(lettertype: Arial, grootte 11)

Inhoudsopgave

.....	1
Inhoudsopgave	4
Voorzitterstreken	5
Wat er komt, wat er is en wat er was	5
Het atelier is weer open.	6
Culturele jaarmarkt Waddinxveen.	6
Daniel F. Gerhartz – kunstenaar.	6
Tentoonstelling Agnietenkapel.	9
Buiten schilderen: Volkstuinen van Nieuw leven.	10
Tips.....	11
In de reeks van Leo Verstoep: Kop- en figuurtekenen	11
De schedel bestaat uit 2 belangrijke delen, n.l. de hersenschedel en de aangezichtsschedel . (afb. 1).....	12
Moeilijkheden bij het portretteren.	21
Verjaardagen.....	24

Voorzitterstreken

Beste schildervrienden en -vriendinnen,

Koos is met vakantie en kijkt er naar uit jullie in juli allen weer te zien.
We wensen ieder, die in juli op vakantie gaat of van vrije tijd geniet een heel goede tijd toe.

Uiteraard roept dit meteen een creatieve vraag op:
Wat inspireert jou in deze vrije tijd?
Laat het ons weten en stuur je snelle krabbels en/of je doordachte creatieve producties op!

Groet, de redactie

Wat er komt, wat er is en wat er was

Het atelier is weer open.

Hoera!

Sinds begin juni is ons atelier weer open.

We zijn ons atelier nog niet vergeten en weten de weg er probleemloos te vinden.

Erg gezellig om elkaar in het echt weer te ontmoeten

Sinds het atelier geopend is, blijkt dat de dinsdagavond in de zomermaanden weinig bezocht wordt. Daarom heeft het bestuur besloten het atelier in de

maand juli op dinsdagavond te sluiten.

Het bestuur heet iedereen uiteraard van harte welkom op woensdagochtend en donderdagavond.

Wanneer zien we jou?

Culturele jaarmarkt Waddinxveen.

Hallo allemaal, op zaterdag 11 september a.s. is er een culturele jaarmarkt op het marktplein in Waddinxveen. Kijk op de website www.wadcultureel.nl.

Ook zijn wij uitgenodigd om onze club op die dag te komen promoten en zo misschien wat nieuwe leden te werven. We krijgen een kraam ter beschikking, die we inrichten met info over de club en wat kleine schilderijen. Als je wilt kan je er zelf ook gaan tekenen en/of schilderen. Wie wil het initiatief nemen en samen met enkele andere leden deze zaterdag gaan verzorgen. Meer informatie bij Hilde.

Daniel F. Gerhartz – kunstenaar.

Dicht bij de plaats Kewaskum diep verscholen in het woud van het schitterende natuurgebied Kettle Moraine in Wisconsin ligt het atelier Daniel Gerhartz. De plaats Kewaskum heeft een rijke historie en haar naam is gelijk aan die van de Chief van de Potawatomi, indianen, die in het begin van de 19de eeuw het gebied bevolkten. Daniel Gerhartz werd hier in 1965 geboren en groeide als echt buitenmens op met jagen, vissen en sportbeoefening, zijn favoriete bezigheden. Zijn jeugdige interesse in schilderen werd door zijn ouders gestimuleerd. Zij brachten hem de liefde voor de natuurlijke schoonheid van hun leefgebied bij.

Na de High School in september 1983 vervolgde hij tot 1985 zijn opleiding met de studie model tekenen en schilderen aan de 'American Academy of Art' in Chicago, Illinois. Hier ontwikkelde

hij zijn talent onder de bezielende leiding van onder anderen William 'Bill' L. Parks, wiens naam met een faculteitsgalerij aan deze academie is verbonden. Ook werd hij specifiek beïnvloed door de in april 2021 overleden impressionistische landschapsschilder Richard Schmid. Gerhartz – winnaar van prestigieuze prijzen zoals de Frederic Remington Award voor exceptioneel artistieke verdienste – schrijft zijn succes toe aan de begeleiding door zijn leraren.

D. Gerhartz – Girl painting

Inspiratie vindt hij in het werk van Europese, Amerikaanse en Russische meesters. Onder meer Nicolai Fechin (1881-1955) over wie ik in het aprilnummer van Streeknieuws schreef. Fechin, bewondert hij om de *“markant overwogen en betrouwbare ‘losheid’ zonder enige vorm van opzichtigheid in zijn schilderstijl”*. Verhalend over zijn ontwikkeling als kunstenaar, zegt hij: *“Mijn grootste moeite heb ik met de balans te vinden tussen het neerzetten van nauwkeurige, solide vormen zonder de lyrische natuur van de visuele wereld te verliezen. Zo vaak span ik me in om wat ik observeer nauwkeurig vast te leggen en verlies ik de poëtische schoonheid en essentie van de elegante, perifere lijn”*.

Andere kunstenaars, die Daniel Gerhartz inspireren, zijn de bekende Edwardiaanse portretschilder John Singer Sargent en Joaquin Sorolla y Bastida (Spaans schilder van de menselijke figuur). Sorolla y Bastida omringt zijn modellen met water en licht, kenmerkend voor het landschap in zijn geboorteland. Het veelal religieus getinte werk van Carl von Marr en van Anders Zorn (schilder van de Zweedse koning en koningin en drie Amerikaanse presidenten) dragen nog steeds bij aan het fundament van Daniels indrukwekkende schilderstijl. Zorn was tevens bekend en geliefd om zijn weergave van de schoonheid van vrouwelijke vormen.

Allen hier genoemden zijn geboren in de nadagen van de romantiek met als hoogtepunt de periode tussen het begin en het midden van de 19de eeuw. De romantiek in de schilderkunst legt de nadruk op de verbondenheid tussen mens en natuur en vindt zijn grondslag in de emotionele subjectieve expressie en verbeeldingskracht van de individuele kunstenaar. Het is binnen dit herboren specifieke klimaat, dat Daniel Gerhartz zijn kracht vindt en excelleert als gepassioneerd kunstenaar. Zijn gevoelens en die van zijn modellen dienen als emotioneel

klankbord voor het te beschilderen canvas. Hij draagt die op sublieme wijze over aan de toeschouwer.

Daniel brengt zijn tijd door in zijn gezin met echtgenote Jennifer en hun vijf inmiddels volwassen kinderen. Vele malen waren zij inspiratiebron en model, zoals in 'Jen and Ana'. Hij schildert zelden in opdracht.

Jonge kunstenaars worden in het Fechin Institute, The Fredericksburg Artist School en de Scottsdale Artist School middels workshops door hem verder geholpen. "Schilderen is een nooit eindigend leerproces", zegt Gerhartz, "Ik zie er naar uit mijn hele leven te leren". Ervaringen uit zijn eigen leerproces deelt hij met collega-kunstenaars via video-workshops zoals 'Through the Eyes of an Artist – Teaching Emotion.' <https://www.youtube.com/watch?v=tYjM4ou7wZA>

Video-lesmateriaal van zijn hand, beschikbaar via YouTube, laat een goed overzicht zien van het talent en zijn gedrevenheid. Hij slaagt erin portret- en landschapschilders op de artistieke routes, die hij bewandelt, mee te nemen. Veel beginnende kunstenaars starten hun carrière met een zoektocht naar eigenheid in originaliteit om een herkenbare artistieke 'stem' te kunnen laten klinken in het overweldigende labirint van 'klankkleuren'. Gerhartz heeft ervaren dat het volledig nastreven als enig doel beklemmend werkt. Het staat het ontwikkelingsproces van je werkelijke 'zelf' in de weg.

Authenticiteit en originaliteit zijn unieke kwaliteiten. Gelegd in de kunstenaarsziel komen ze als vanzelf naar buiten en tot bloei. Daniel Gerhartz' schilderijen zijn eerlijk, integer en direct, voor de toeschouwer onmiddellijk herkenbaar. Het geschoold en technisch geperfectioneerde werk eert en viert de wereld als creatief veld, de expressie en schoonheid van de menselijk figuur, de diepgang en de overgave in persoonlijk leven en werken. Hij zoekt mensen en onderwerpen die het hem mogelijk maken alle artistieke uitdagingen van kleur, licht en emotie te onderzoeken om die met grote gedrevenheid vast leggen.

Veel van zijn personages zijn gehuld in dramatische kledij ter bevordering van de esthetische aantrekkingskracht en lyrische kwaliteiten. Indrukwekkende overzichten van zijn werk staan op de site van Tutt'Art: <https://www.youtube.com/watch?v=bJ5u4SEmKIM> en op de site van Anverra films: https://www.youtube.com/watch?v=T_zVcy4my2o

Zijn werk is in verscheidene galleries, verspreid over de gehele Verenigde Staten, te vinden, zoals de Bresler-Eitel Gallery in Milwaukee - Wisconsin, de Grapevine Gallery in Oklahoma City en de Eleanor Ettinger Gallery in New York City.

Vanaf 1991 worden solotentoonstellingen van zijn werk gehouden, o.a. in de Mongerson-Wunderlich Gallery (Chicago), de Bresler Eitel Gallery (Milwaukee), Meyer Gallery (Santa Fé – New Mexico) en de Gallery Aspen (Tokio).

Zijn erudiete persoonlijkheid maakt Daniel Gerhartz tot een begenadigd leraar. Het indringende en fascinerende van het telkenmale gecreëerde spanningsveld tussen verbeeldingskracht, kleurenpalet en het uitgestraalde licht van zijn geschilderde modellen, maken hem tot een briljant kunstenaar. Zijn werk heeft ondanks zijn bescheidenheid tot ver buiten de Verenigde Staten internationaal grote bekendheid gekregen.

Girl asleep at her desk

Daniel Gerhartz is zeer goed benaderbaar op de sociale media en heeft zowel een Facebook als een Instagram account:

<https://www.facebook.com/gerhartzstudio> <https://www.instagram.com/gerhartzstudio>

Mail: gerhartzstudios@gmail.com Website: www.danielgerhartz.com

Leo W Zonneveld

Tentoonstelling Agnietenkapel.

(vooralsnog voorzien van dinsdag 14 t/m zaterdag 18 september)

Natuurlijk is alles momenteel nog onzeker, maar indien het mogelijk is, willen we toch een eenvoudige expositie inrichten. Begin juli willen we de "knoop doorhakken". Dat kan echter alleen maar als dat conform de dan geldende coronamaatregelen kan en we zeker weten dat we voldoende hulp hebben bij het:

1. opbouwen
2. afbreken
3. transport van en naar Agnietenkapel
4. surveilleren

Laat dus weten (mail en/of whatsapp) of je wel wil/kunt meehelpen en met welke van deze vier activiteiten.

Note: reageer alleen maar als je wel meehelpt en niet als je niet in de gelegenheid bent.

Buiten schilderen: Volkstuinen van Nieuw leven.

Woensdag 7 juli, 10.00 – 16.00 uur

Beste Schilders,

Woensdag 15 juni '21 een zonnige dag. Samen met Leni een bezoek gebracht aan de Volkstuinen van 'Nieuw leven'. Prachtige locatie!

Zie: <https://www.volkstuinnieuwleven.nl/>

Adres: Achterwillensebocht 1, 2805 KA Gouda

Informatie over de volkstuinen:

Ons volkstuinencomplex ligt aan de Achterwillensebocht, aan de rand van de Goudse Hout. Kom gerust eens langs. Dan zult u zien hoe prachtig ons complex er bij ligt. Het complex omvat ruim 100 tuinen. Wij hebben dus ook ruim 100 leden die dagelijks genieten van hun tuin. Dat kan een moestuin zijn of een siertuin, maar een mengvorm hiervan komt het meest voor. Omdat wij hechten aan duurzaamheid, tui-

nieren wij op een natuurvriendelijke manier, dus zonder gebruik te maken van chemische

(bestrijding)middelen. Tuinieren is erg populair: het is gezond voor lijf en leden, je bent lekker in de buitenlucht en bovendien kun je eigen groenten en fruit kweken. Al met al een heerlijke plek.

Bijzonder geschikt voor onze club om een dag buiten te schilderen.

Leni heeft contact gehad met iemand uit het bestuur van de volkstuintenvereniging. Er is een kleine kantine, waar een toilet is en water gepakt kan worden. We mogen daar gebruik van maken. Er is een ruime parkeerplaats.

Woensdag 7 juli hebben we gekozen om daar een dag te gaan schilderen:

Start 10 uur

Einde 16 uur.

Meer informatie:

- Gezamenlijke koffie (voor koffie/thee wordt gezorgd, ook deze keer)
- Zelf lunch en drinken meenemen
- Heb je geen zin in een hele dag schilderen? Je kan ook alleen de ochtend of juist na de lunch alleen de middag komen.
- Heb je geen zin in buiten schilderen? Te veel gedoe en gesleep met materiaal? Je mag ook komen kijken op de volkstuin. De tuinen zijn het bekijken waard.

We zijn benieuwd wie hier belandstelling voor heeft?

Mocht je wel belangstelling hebben, maar een voorkeur hebben voor een andere dag, laat dat dan ook weten. Dan kiezen we volgende keer een andere dag, zodat ieder een keer mee kan doen.

Wil je op 7 juli meedoen, kun je je opgeven t/m woensdag 30 juni.

Wil je liever eens op een andere dag, laat ons dat dan ook weten.

Leni de Jong: lenidejong@hetnet.nl

Joke Mieloo : joke.mieloo@kpnplanet.nl

Bij slecht weer... (regen) alternatieve datum: woensdag 14 juli.

Groet Leni de Jong en Joke Mieloo.

Tips

In de reeks van Leo Verstoep: Kop- en figuurtekenen

(uit: 'Vrij tekenen en schilderen' door Leo Verstoep, herzien door Jasper Westra)

Uit ervaring weten we, dat het tekenen van mensen moeilijker is dan het tekenen van een stilleven of een landschap. Iemand met veel tekenaanleg zal zonder speciale opleiding een molentje of een kerk kunnen tekenen, waar een leek niets op aan zal merken. Voor het uitbeelden van het menselijk lichaam is het handig iets over anatomie te weten, hoe spieren er onder de huid uitzien en hoe gewrichten gevormd zijn.

Bij het koptekenen moet je leren, hoe emoties uitgedrukt worden, hoe gelaatspiers reageren op blijdschap, droefheid, verbazing e.d. Je zal hier veel energie in moeten steken om het kop- en figuurtekenen onder de knie te krijgen. (We spreken in de teken en schilderkunst van **kop** i.p.v. **hoofd**). Het geeft uiteindelijk veel voldoening als dit lukt. Van je directe omgeving krijg je dan ook de hoogste waardering. Want hoe vaak wordt een goede tekening of aquarel van een landschap niet verprutst door het hierin aanbrengen van een menselijke figuur?

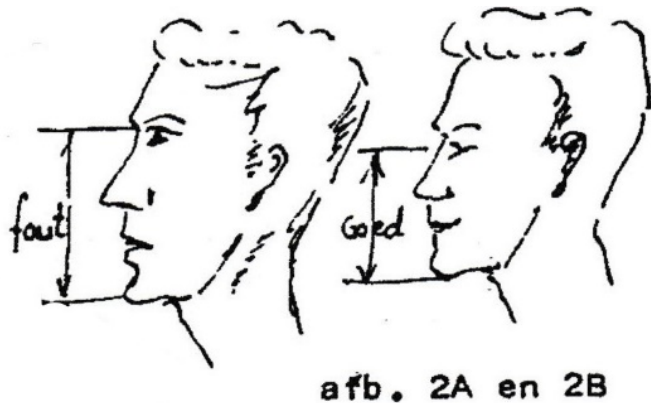
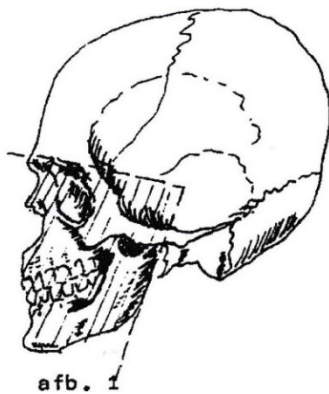
Om dit alles te voorkomen, volgen hier de grondbeginselen van het kop- en figuurtekenen.

Koptekenen.

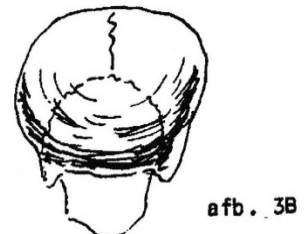
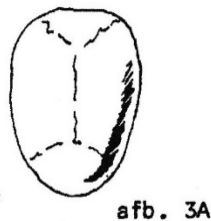
Schedel – de beenderen.

Het tekenen van de **kop** is het moeilijkste onderdeel van de menselijke figuur. Door de geringste verandering in ogen, neus, mond of schedelvorm ontstaat een geheel ander type. We maken daarom eerst een studie van het hoofdskelet. Niet alleen de schedeldetails, maar ook de schedelvorm. Het gaat erom de kop in de gewenste stand te kunnen tekenen, zowel 'en face' (vooraanzicht), 'en profil' (zijaanzicht) als in $\frac{3}{4}$ stand, maar ook de **achterzijde**, **boven-** en **onderaanzicht**.

De schedel bestaat uit 2 belangrijke delen, n.l. de **hersenschedel** en de **aangezichtsschedel**. (afb. 1)

Een veel gemaakte fout is, dat het aangezichtsgedeelte t.o.v. van het schedeldeel te groot wordt gemaakt. Zie arcering in afb.1 en afb.2a en 2b. De ruimte, die begrensd wordt door ogen, neus en mond, is veel kleiner dan de ruimte, die door het schedeldeel wordt ingenomen.

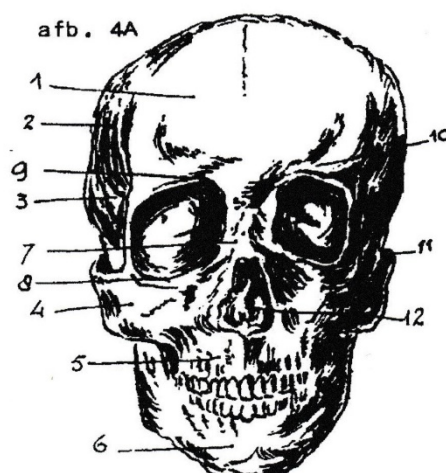

Alle beenderen van de schedel zijn onbeweeglijk met elkaar verbonden. Uitgezonderd de onderkaak. De hersenschedel bestaat uit een aantal platte beenderen, die de holte omsluiten, waarin zich de hersenen bevinden. De schedelvorm in bovenaanzicht is eivormig, zie afb.3A. Afb.3B geeft het onderaanzicht van de schedel weer.

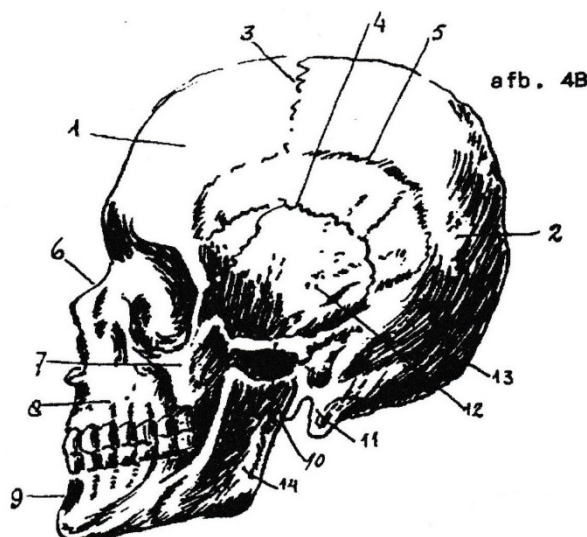
De afb. 4A en 4B geven een voor- en een zijaanzicht met alle benamingen van de onderdelen. Leer deze uit je hoofd. Dit is handig als verderop de spieren worden besproken.

Afb.4A

1. voorhoofdsbeen
2. wandbeen
3. slaapbeen
4. jukbeen
5. bovenkaak
6. onderkaak
7. neusbeen
8. onderoogkuilrand
9. bovenoogkuilrand
10. wenkbrauwboog
11. jukboog

12. ploegbeen

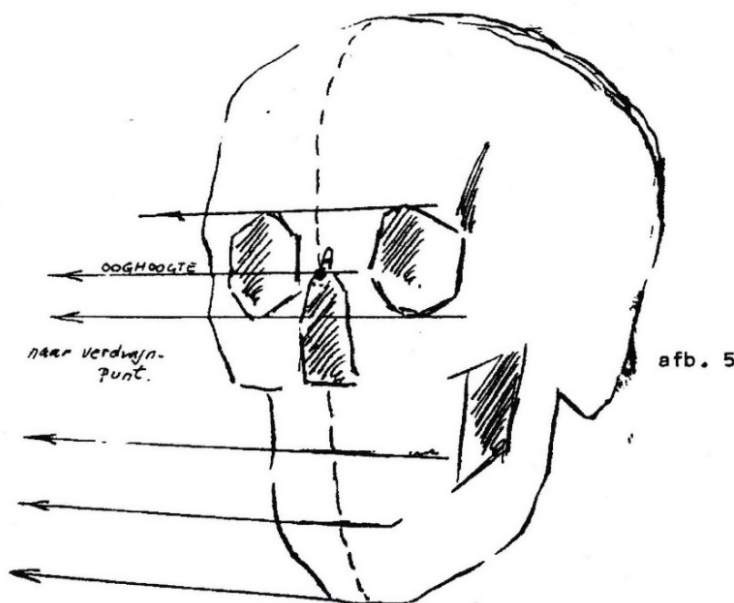

Afb.4B

1. voorhoofdsbeen
2. wandbeen
3. kroonnaad
4. schubnaad
5. slaaplijn
6. neusbeen
7. jukbeen
8. bovenkaak
9. onderkaak
10. jukboog

11. tepelvormig uitsteeksel
12. slaapbeen
13. achterhoofdsbeen
14. tak van de onderkaak

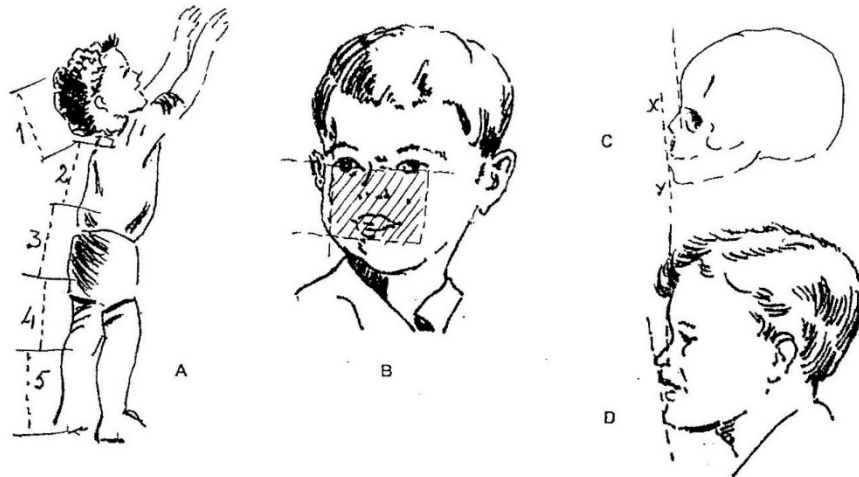
Bij het tekenen van een schedel in $\frac{3}{4}$ stand (afb.5B) moet je rekening houden met horizon en verdwijnpunten. Hierbij speelt punt A een belangrijke rol, omdat deze op ooghoogte ligt. Hierdoor loopt de lijn over de boven- en onderoogkuilrand respectievelijk

af en op naar de horizon. Hierdoor zal de linkeroogholte kleiner dan de rechter oogholte worden.

Teken bij alle standen van de schedel als hulplijn de middellijn over de hersenschedel door (zie afb5).

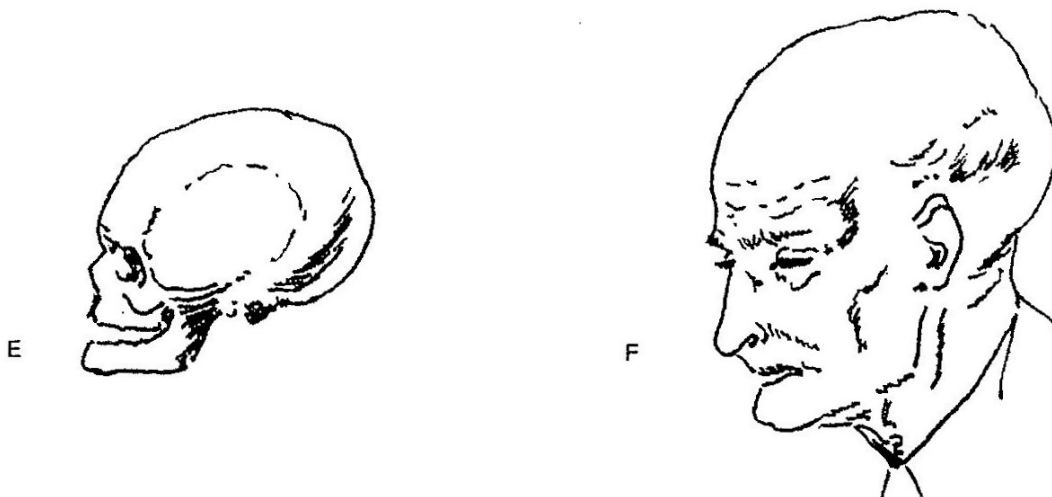
De belangrijkste beenderen van de kop zijn nu besproken. De verschillende details zijn bekend. Ook de verhouding van schedel t.o.v. aangezichtsgedeelte. Dit verschil in verhoudingen is bij de kinderschedel nog groter. Bovendien is bij een kind de kop t.o.v. het lichaam veel groter dan bij volwassenen. Bij een volwassene is de kop 1/8 deel van het lichaam. Bij een 4- of 5-jarige is dit 1/5 deel. Het aangezichtsgedeelte van het kind neemt t.o.v. de schedel nog minder plaats in dan bij een volwassene. Zie afb. A en B.

In afb. C en D nog een ander opvallend verschil, wanneer je de hulplijn x – y bekijkt. Deze lijn loopt over de neustop naar de kin. Uit deze schets blijkt, dat het aangezichtsgedeelte, neustop t/m kin in zijn geheel iets voor het voorhoofd uitsteekt. De afb. B en D laten de kenmerkende vormen van het kinderkopje duidelijk zien.

Nu nog iets over de proporties van de schedel van een grijsaard.

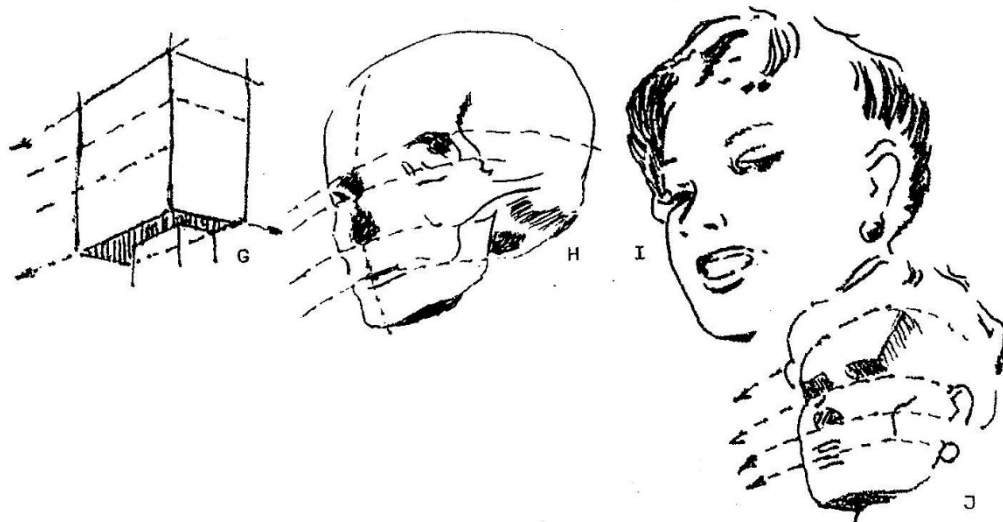
De belangrijkste verandering, die hier optreedt, is de afstand kin-neustop. Veroorzaakt door het afslijten en uitvallen van tanden. Hoewel de tandarts dit euvel d.m.v. een kunstgebit weet te bestrijden, blijft dit verschijnsel toch altijd nog de typering van een gelaat, waarop het grote aantal jaren zijn stempel heeft gedrukt. Zie afb. E en F.

Het koptekenen is niet compleet zonder de **perspectivische verschijnselen** te benoemen, die optreden bij kopstanden boven en onder ooghoogte. Deze verschijnselen zijn gelijk bij zowel achterover als voorover gebogen kopstanden. Juist bij het illustreren is het zeer belangrijk de kop in alle gewenste standen te kunnen tekenen.

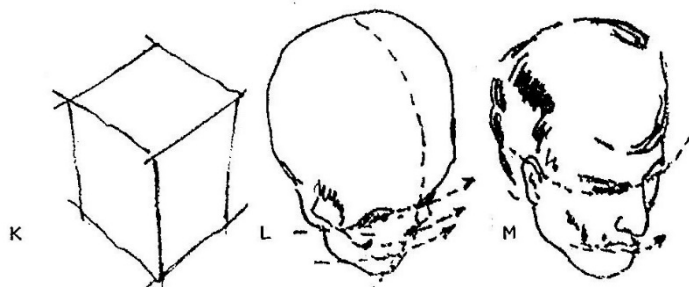
Om dit duidelijk te maken, nemen we een kist boven ooghoogte (afb. G). Hieruit blijkt, dat alle horizontale lijnen in wijkende stand boven ooghoogte gelegen aflopen naar de horizon en hier samenkomen in een verdwijnpunt.

Het vlak van het voorhoofd (in normale stand al iets achterover hellend) verliest nu extra aan hoogte. Ditzelfde geldt ook voor de nu ook zeer sterk achter overhellende lijn over de neus. De neustop kan zich nu bijna op dezelfde hoogte als de ogen bevinden (afb. H). De afstand bovenlip - neusimplant verliest eveneens veel van zijn hoogte, terwijl het kinvlak aan ruimte wint evenals de ruimte tussen oog, wenkbrauw en het neusvlak waarin zich de neusgaten bevinden.

Ook de onderkant van de kin is nu duidelijk zichtbaar. De lijn over tanden en kiezen is hier een bolle. De beide jukbeenderen in een naar de horizon hellende lijn. Ook het oor ligt in deze stand veel lager dan wanneer de kop zich op ooghoogte bevindt (afb. I en J).

Bij een kop onder ooghoogte of in voorover gebogen stand treden deze verschijnselen eveneens op, maar dan in tegenovergestelde maat en richting. Nu speelt het bovenvlak een belangrijke rol. Gevolg een groot scheldak. Let op de cirkel aangegeven als stippellijn (afb. L), die de oplopende richting van ogen en wenkbrauwen aangeeft. De bovenlip is dun, terwijl de dikte van de onderlip goed zichtbaar is.

De spitse vorm van wangen naar kin is kenmerkend voor deze voorovergebogen stand. Het oor bevindt zich nu – horizontaal gemeten – boven de lijn over de ogen.

De lijn over de neus ligt nu in een vlak, loodrecht staande op de kijkrichting, waardoor in deze lijn geen perspectivische verkortingen optreden. (zie afb. K, Len M).

De schedel – de spieren.

Na de bestudering van het kopskelet valt duidelijk op, dat het vooraanzicht een **eivorm** heeft en dat het aangezichtsgedeelte maar klein is t.o.v. het schedeldeel. *Het aangezichtsgedeelte is de ruimte tussen ogen en kin.*

Spieren omgeven het skelet. Ze zorgen voor verbinding en beweging van het beendergestel. Om een goede schets van een kop te maken, kunnen we geen '**spiertje**' missen. Deze spieren bepalen de verschillende gelaatsuitdrukkingen. Door deze spieren te accentueren, wordt de gewenste uitdrukking verkregen.

De schaduwvlekjes in de kop moeten echt met lijntjes getekend worden en dus niet de schaduwpartijen met grijs of zwart doorvegen. Deze **arcering** in de ze partijen moet de **richting** hebben van de **spieren**, de **huidrichting** of de **plastische vorm** van de kop. Een tekening met grafiet, pen of potlood moet dus echt een tekening blijven.

De spieren van de kop verdelen we in 2 groepen, n.l. de **motorische** en de **mimische** spieren. De **motorische** spieren veroorzaken de **beweging** tussen de skeletdelen. Voor de kop zijn slechts 2 spieren van belang, n.l. de **wangkauwspier** en de **slaapkauwspier**.

- **Slaapkauwspier.** Afb. 1 punt 3 is een waaiervormige spier, die ontspringt op het slaapbeen en hecht aan de jukboog door het kroonuitsteeksel van de onderkaak. *Werking:* het omhoogtrekken van de onderkaak en de naar voren gebrachte onderkaak naar achteren te trekken.
- **Wangkauwspier.** Afb. 1 punt 13 ontspringt aan de onderrand van de jukboog en heeft zijn aanhechting aan de kaakhoek. *Werking:* het sluiten van de mond.

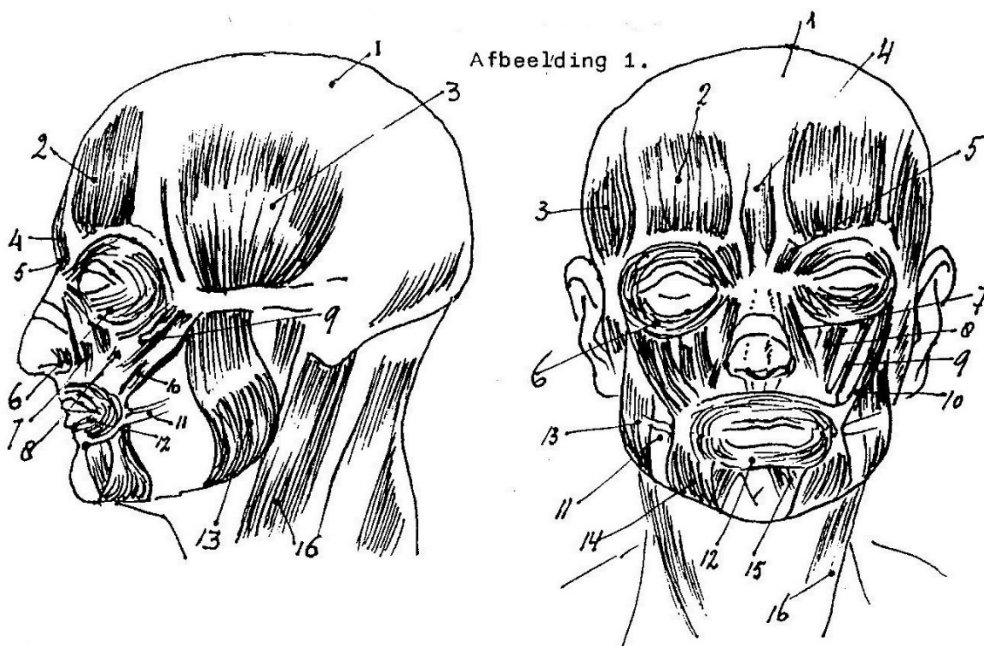
De **mimische** spieren (uitdrukkingsspieren) hebben hun aanhechting in de huid en veroorzaken de gelaatsuitdrukkingen:

- De **peesachtige schedelkap** (afb.1 punt1) is een bindweefselvlies, dat het schedeldak verbindt met de hoofdhuid.
- De **voorhoofdspier** (afb.1 punt2) Oorsprong in de schedelkap en hecht zich aan de huid en de wenkbrauwen. *Werking:* o.a. het optrekken van de wenkbrauwen (rimpels in voorhoofd).
- De **slanke neusspier** (afb.1 punt4) ontspringt op het neusbeen en hecht zich in de voorhoofdshuid. *Werking:* neertrekken van de voorhoofdshuid boven de neus.
- De **fronsspier.** (afb.1 punt5) ontspringt op het neusbeen en hecht zich aan de huid van de wenkbrauwen.
- De **kringspier van het oog** (afb.1 punt6) bedekt de oogholte en is kringvormig.
- De **ooglidspier** vormt het ooglid en veroorzaakt de plastiek om de oogbal.
- De **oplichter van neusvleugel en bovenlip** (afb.1 punt7) verbindt het deel van de bovenkaak, direct onder de oogholte met de kringspier van de mond.
- De **oplichter van de mondhoek** (afb.1 punt8) ontspringt op het jukbeen en hecht zich aan de kringspier van de mond.

- De **kleine jukbeenspier** (afb.1 punt9) ontspringt op het jukbeen en hecht zich aan de huid van de bovenlip. **Werking:** het omhoogtrekken van de bovenlip.
- De **grote jukbeenspier** (afb.1 punt10) ontspringt aan de zijkant van het jukbeen en hecht zich aan de kringspier van de mond. **Werking:** schuin omhoogtrekken van de mondhoek. Deze spier veroorzaakt de huidplooi, die van de neusvleugel naar de mondhoek loopt.
- De **lachspier** (afb.1 punt11) een klein huidspiertje, dat zich aanhecht bij de mondhoek. Dit spiertje kan het bekende **kuiltje in de wang** veroorzaken.
- De **kringspier van de mond** (afb.1 punt12). Deze spier heeft door zijn vorm overeenkomsten met de kringspier van het oog. Hij heeft geen aanhechting en is geheel een huidspier. Deze spier veroorzaakt met de spieren die aan deze kringspier gehecht zijn de verschillende mondbewegingen.
- De **neertrekker van de mondhoek** (afb.1 punt14) ontspringt op de onderkaak en hecht zich aan in de kringspier van de mond.
- De **vierkante onderlipspier** (afb.1 punt15) ontspringt op de onderkaak en hecht zich aan in de huid van de onderlip. **Werking:** het omlaag trekken van de onderlip.

Tot slot nog een spier van de hals (afb.1 punt16): de **schuine halsspier**. **Oorsprong:** één pees op het borstbeenhandsvat en een 2de pees op het sleutelbeen. Beide spieren komen samen en hechten zich aan het tepelvormig uitsteeksel. **Werking:** voor- en achteroverbuigen van de kop.

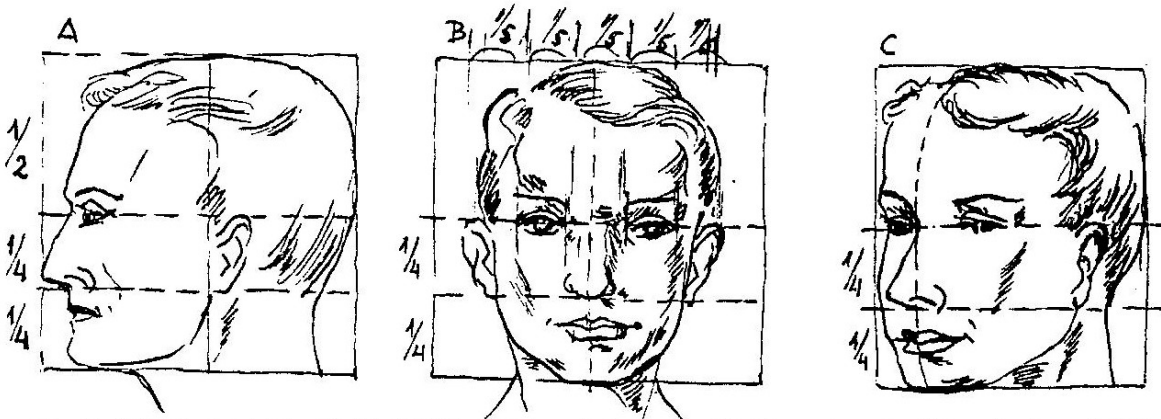
1. peesachtige schedelkap
2. voorhoofdspier
3. slaapkauwspier
4. slanke neusspier
5. fronsspier
6. kringspier van het oog
7. oplichter van neusvleugel

- en bovenlip
8. oplichter van de mondhoek
9. kleine jukbeenspier
10. grote jukbeenspier
11. lachspier
12. kringspier van de mond
13. wangkauwspier

14. neertrekker van de mondhoek
15. vierkante onderlipspier

16. schuine halsspier

Algemene proporties-indeling.

De kop 'en profil' (van opzij). Afb. A past geheel in een **vierkant**, welke horizontaal in 4 gelijke delen kunnen verdelen. De verkregen horizontale middellijn loopt over de ogen. Een kleine speling is hier mogelijk en loopt globaal over de **traanklieren** of over de **onderzijde** van het **bovenlid**. Op $\frac{1}{4}$ van de kin vind je de **basis van de neus**. De voorzijde van het oor rust tegen de verticale middellijn.

De kop 'en face' (recht van voor). Afb. B wordt ook in een vierkant geplaatst, alhoewel de hoofdvorm een eivorm is en dus in een staande rechthoek past. Het voordeel van een vierkant is n.l. dat de middellijn nu verdeeld wordt in **5** gelijke delen, d.w.z. **5 oogbreedten**. De ruimte tussen de ogen in deze stand is ook gelijk aan de breedte van één oog. De bovenlijn van het oor ligt op gelijke hoogte van het oog, terwijl de onderzijde van het oor op gelijke hoogte ligt met de basis van de neus. *(De lengte van neus is gelijk aan de grootte van het oor en liggen op dezelfde hoogte.)*

De kop in **gedraaide stand**. Afb. C past in een **rechthoek** (hoogte iets groter dan de breedte).

De denkbeeldige (stippel)lijn over voorhoofd, neusbrug, midden van de mond is licht gebogen. Een veel gemaakte fout is, dat de ogen te hoog in de kop geplaatst worden, waardoor het voorhoofd te kort en de neus te lang wordt. Met deze algemene proportie-indeling als basis kan deze fout niet ontstaan.

Bij het bestuderen van de kop is het goed te bedenken, dat deze een **voorzijde** en een **zijvlak** heeft. Als je dit zijvlak vergeet (wat veel voorkomt), dan lijkt de kop op een plat vlak. Wil je een kop tekenen, **begin dan met potlood de grondvormen en de grote vlakken te schetsen**.

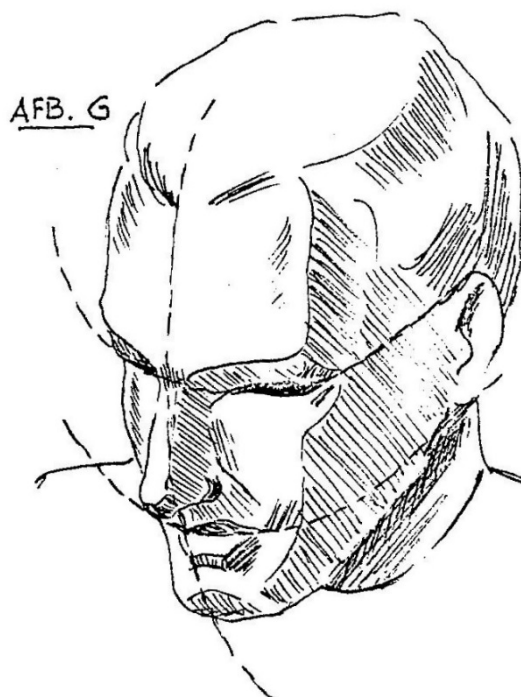
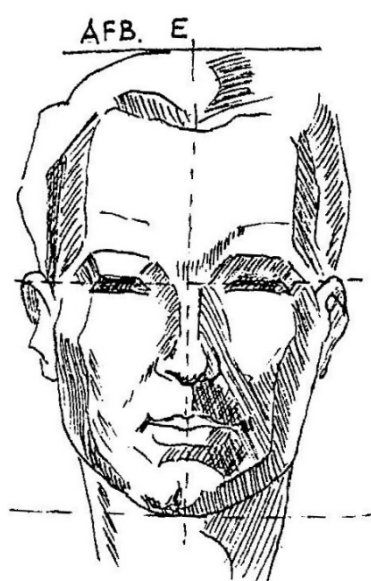
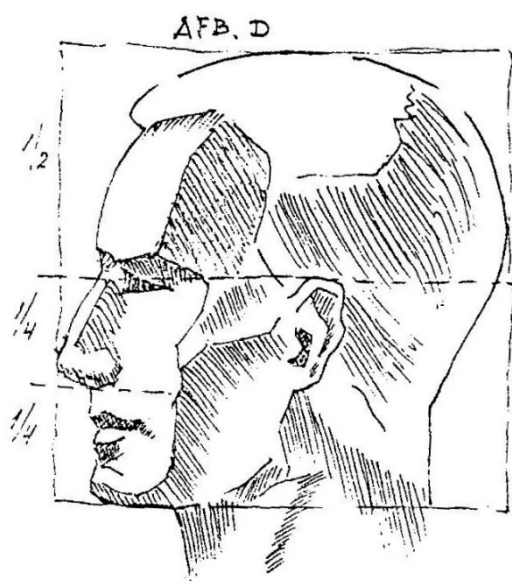
Begin **nooit** met oog, neus of mond en als laatste de contouren van de kop.

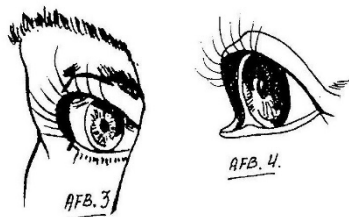
Bij afb. D blijkt duidelijk de **voor- en zijkant** van de kop, de voor- en zijkant van de neus, boven- en onderzijde van neus en mond en de ronding van de schedel.

Bij kop 'en face' (afb. E) komen de sterk terugwijkende zijvlakken goed tot hun recht. In deze stand worden de zijvlakken vaak foutief bij de voorzijde gerekend. De oren staan t.o.v. de neustop te ver naar achteren geplaatst. De mondpartij steekt iets naar voren, waardoor aan één zijde een sterke schaduwpartij ontstaat. In de afb. F en G is de nadruk gelegd op zowel de verticale als horizontale assen, die door de hier optredende perspectivische verschijnselen veranderingen ondergaan. Bij F is de kop gezien **boven** ooghoogte en tonen de horizontale assen **bol** gebogen lijnen over de ogen, neus en mond. Ook de verticale as is gebogen. Bij deze stand verliest het terugwijkende voorhoofd veel aan hoogte evenals de lijn van de neus. De neustop bevindt zich bijna op ooghoogte. Ook het ondervlak van de neus (met neusgaten) is nu te groot. De bovenlip vertoont de volle dikte en de onderlip is smal.

Bij afb. G zijn deze maten tegengesteld. Schedel en voorhoofd zijn nu veel groter. De ogen zijn bijna onzichtbaar. De constructie-ellipsen liggen nu **onder** ooghoogte en zijn **hol** gebogen lijnen.

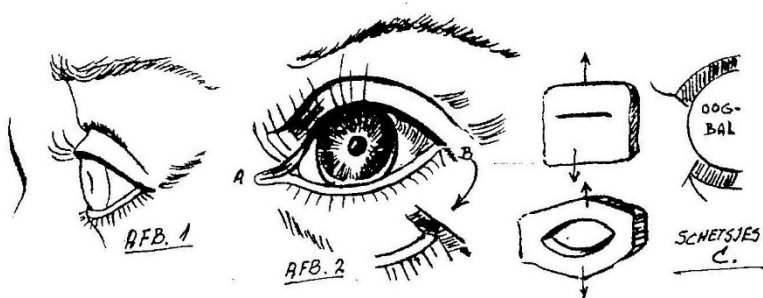

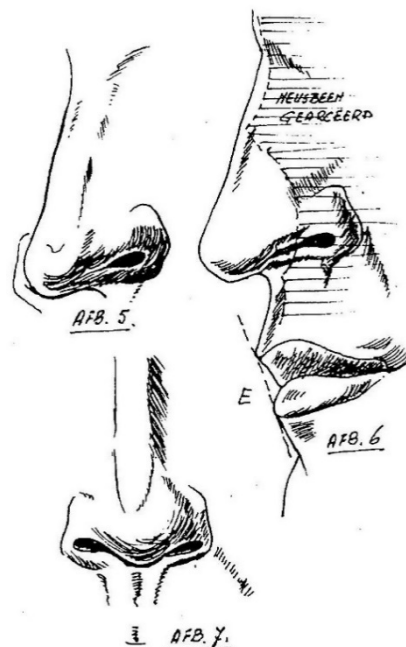
Het oog.

Afb.1 het oog van op zij gezien en afb.2 het oog in vooraanzicht. Let wel: de **binnen traanklier (A)** sluit zich geheel, terwijl de **buiten traanklier (B)** dit niet doet, zodat hier de **buitentraankliergroef** ontstaat (afb.2). Bestudeer ook de schetsjes C voor het inzicht in de vorm van het oog en de afb.3 en 4 waar het oog in gedraaide stand is weergegeven.

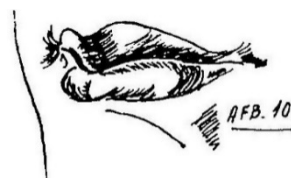
De neus.

Afb.5, 6 en 7 de neus in verschillende standen. Let op de licht gebogen neusrug, die het gevolg is van het onderliggende neusbeen (zie behandeling schedel). Let ook op de schaduwpartijen van onderkant neus en de neusvleugels.

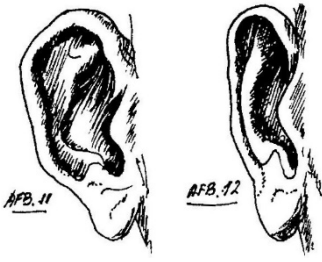

De mond.

Dit vraagt om een speciale bestudering (afb.8, 9 en 10 in diverse standen). Let vooral op de schaduwpartijen, die door de lichtinval veroorzaakt worden. Het midden van de bovenlip vertoont vaak een 'tuitje' (waardoor deze uit 3 delen bestaat), links en rechts afgesloten door de schaduwvlekjes van de opbollende wang. De onderlip teken je niet geheel of

zeer dun door tot de mondhoecken (afb.8 bij D). de bovenlip is door de schaduw meestal donkerder dan de onderlip. Let op hoe het 'tuitje' stuit op de bovenlip (afb.6 bij E).

Het oor.

Zie afb. 11 en 12. Bestudeer ook hier de vorm goed, vooral die van de oorschelp en hoe het z.g. oorleletje aan de wang vastzit.

De grens haar-voorhoofd mag niet te scherp zijn. Een te scherpe afscheiding suggereert een pruik.

Moelijkheden bij het portretteren.

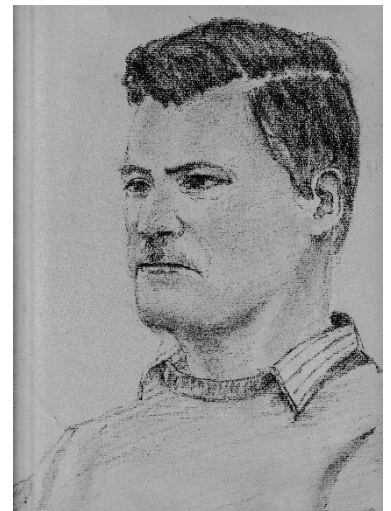
Portrettekenen is een boeiende bezigheid. In vorige hoofdstukjes zijn de details besproken, nu komen de voornaamste moeilijkheden aan de orde, die zich bij het koptekenen kunnen voordoen.

Als we een portret tekenen, moeten we ons realiseren, dat we eigenlijk een schedel tekenen met daaroverheen de spieren en de huid. De schedel geeft de plaats van neus, mond, ogen, oren en de hals aan. Het is dus van belang, dat eerst de hoofdvorm van de schedel goed wordt getekend. Het is dan eenvoudiger om de plaats van neus, mond e.d. te bepalen alsmede de schaduwvlakken in het gelaat.

Bij het bestuderen van de schedel weten we de plaats van het jukbeen en zijn verloop als ook dat van de wenkbrauwboog. Ook weten we waar de schaduwvlakken vallen onder de vorm van de onderkaak, de neus en de mond. Aan de kale schedel zijn geen ogen, neus of oren te vinden, wel de betreffende holtes en de aanzetstukjes.

Het oog is door spieren omgeven en bevindt zich in de oogholte. De oren bestaan uit kraakbeen en zitten niet aan de schedel vast. De neus bestaat ook uit kraakbeen en is door spieren aan de schedel verbonden. Alleen het bovenste gedeelte – het z.g. neusbeen is vast bot. De neuslijn heeft vooral bij oudere mensen hierdoor een licht gebogen lijn.

Houd in gedachten, dat het **aangezichtsgedeelte** (de driehoek tussen ogen en kin) t.o.v. de gehele schedel klein is. Vooral bij de kop van opzij ('en profil') komt dit goed tot uitdrukking. Een veel voorkomende fout is, dat het achterhoofd t.o.v. het aangezichtsgedeelte te klein wordt getekend. Blijf dus altijd aan de buitenlijn van de schedel denken, ook onder het haar (als dit er is). Het achterhoofd krijgt zo de juiste vorm.

Het verschil in kopvorm tussen man en vrouw.

In bijna ieder portret van een man of vrouw zijn er verschilpunten. Geen enkel hoofd is gelijk. In het algemeen is de kop van de **man hoekiger**, terwijl de vormen van de vrouw **vloeiend** zijn. De mannenkop heeft meer markante uitsteeksels, waardoor de schaduwen hoekiger worden. Ook mond, neus, oor en wenkbrauwen zijn uitgesprokener en vallen meer op. De wenkbrauwen van de man staan dicht bij de ogen en zijn vaak borstelig.

Bij de **vrouw** heeft de kop minder schaduw bij wenkbrauw en jukbeen. De wenkbrauwen staan hoger en zijn minder uitgesproken. De wenkbrauwen staan hoger en zijn minder uitgesproken. De neus is meestal kleiner en sierlijker. Het oor is in verhouding kleiner met dat van de man.

Kenmerkend is ook de onderkaak. Bij de man is deze vaak breder van vorm, terwijl ook de hoek tussen de min of meer horizontale en verticale lijn markanter is. De kin bij een vrouw heeft een gladde ronde vorm. De man heeft een meer hoekige kinvorm.

Bij een vrouw is het totale gezicht met schedel in de meeste gevallen **kleiner** dan dat van de man. De hals is hierdoor ook smaller.

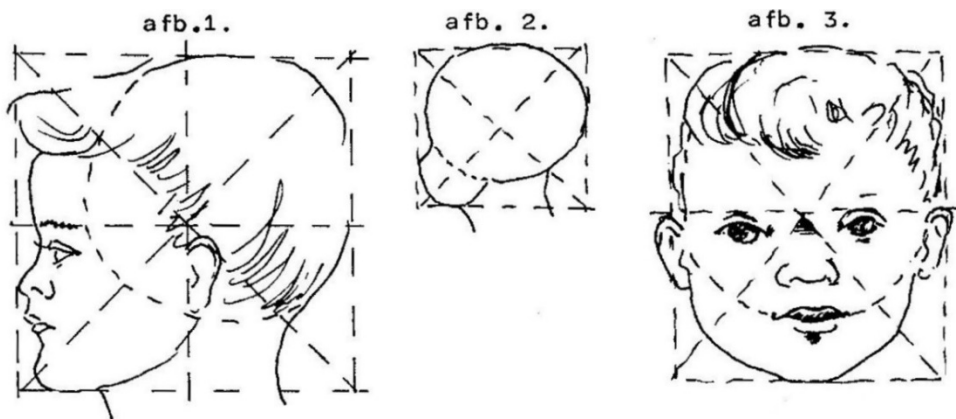
Opmerkingen:

- *Bij het klimmen der jaren gaan de koppen van oude mannen en vrouwen steeds meer op elkaar lijken. De ronde vrouwelijke vormen worden mannelijker, dus hoekiger.*
- *Het kraakbeen van het oor blijft het hele leven lang door groeien. Oude mensen hebben daardoor relatief grotere oren.*

Een goede raad: kijk goed naar je model. Niet **bekijken**, maar echt **bestuderen**. **Elk gezicht heeft zijn eigen karakteristieke kenmerken**. Soms zitten die in de schedelvorm, de neus, de wenkbrauwvorm of een uitgezakte of opgetrokken spierbundel. **Leg deze** karakteristieken in je tekening **vast**.

Het kinderkopje.

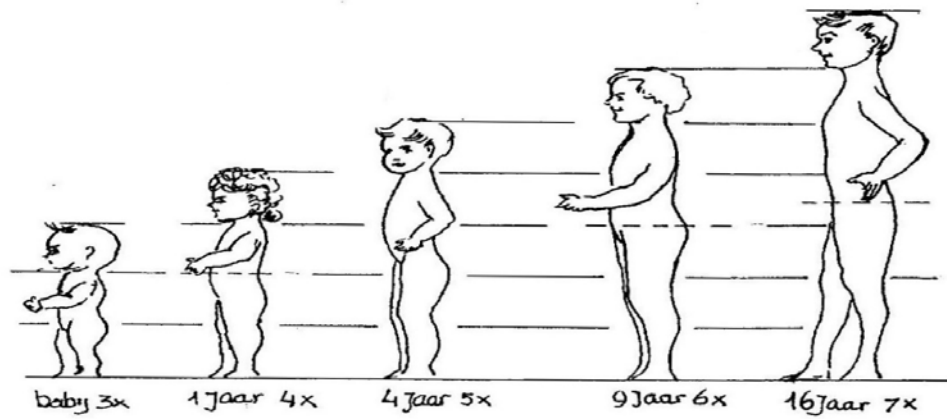
De belangrijkste beenderen van de kop zijn besproken, de details goed bekend. De aandacht is steeds gevestigd op de verhouding tussen schedel en aangezichtsgedeelte. Bij een volwassene neemt het aangezichtsgedeelte naar verhouding met het schedelgedeelte veel minder plaats in. Dit verschil in verhouding is bij de kinderschedel groter. Bovendien is bij het kind de kop t.o.v. het lichaam veel groter dan bij een volwassene.

Hieruit blijkt, dat bijna geen van de verhoudingen die voor volwassenen gelden, op het kind toegepast kunnen worden. Je kan dus niet de volwassen proportieverhoudingen gaan verkleinen. dit resulteert in een verkleind mens (dus geen kind!).

Afb.1 is een kopje van een kind van ongeveer 2 jaar. de totale vorm past in een vierkant. Het schedelgedeelte neemt hier de grootste plaats in, terwijl het aangezichtsgedeelte zeer klein is. Kenmerkend is het gebogen voorhoofd en de naar voren komende lijn over de neustop en de kin, zie afb.2. Let verder op het iets wippende neusje en het hoog oplopende bovenlipje. Let ook op de grote ogen en de grote ruimte tussen de ogen, de grotere afstand tussen de neusvleugels en de betrekkelijk grote oren.

De lengte van een volwassene is 8 x de kop. Bij een kind is deze verhouding afhankelijk van de leeftijd van het kind. *Het lichaam van een kind groeit naar verhouding meer dan de kop.*

Verjaardagen

Juli 8 John Weebers
 14 Hannie Goudsmit
 27 Nel Hoogendoorn

Wij wensen alle jarigen een fijne, zonnige verjaardag!

"Streeknieuws"
een uitgave van
Teken- en schilderclub
"De Goudse Streek"

Atelier:
Nelson Mandela Centrum
Bernadottelaan 79
2806 JM Gouda

www.degoudsestreek.nl

